SZÁSZ JÁNOS

Hat lap és ami mögöttük van

A romániai magyarság szellemi életében jelentős szerepet töltenek be az irodalmi-művelődési lapok. Hagyományt folytatunk e téren is, hiszen köztudott, hogy már a két világháború között az irodalomnak, a művelődésnek és az ízlésnevelésnek mily visszhangos műhelyeivé vált például a Korunk és a Helikon. Magától értetődnek, természetes folytatásnak tűnt hát a felszabadulás utáni új körülmények között az új lapok indítása, melyek immár szabadon szolgálhassák a romániai magyar nemzetiség, a román–magyar testvériség, a demokratikus, szocialista szellemű művelődés ügyét.

Elsőként még 1946-ban alakult meg az Utunk, a méltán neves és nagy tekintélyű szerkesztővel, Gaál Gáborral az élen. Előbb kéthetenként, majd hetenként közli azóta is az Utunk elsősorban a romániai magyar írók friss termését, ezzel mintegy hidat verve az író műhelye és az olvasó között, aki így első kézből kaphatja kézhez költők, prózaírók, irodalomkritikusok alkotásait. Az Utunk biztosította az egész romániai magyar irodalom jelenlétét a közéletben, nemzedékre való tekintet nélkül, s az idők múlásával ez a lap lett fiatal íróink indulásának színhelye, minek következtében e lap hasábjain jelentkezett első írásával szinte minden fiatal írónk, beleértve az ún. első Forrás-nemzedéket is. Hetilapunk azonban túltekint az irodalmon, és foglalkozik közművelődési kérdésekkel is, rendszeresen számba veszi a színházi, képzőművészeti élet jelentős eseményeit és jelenségeit. Igényes grafikai közléseivel az Utunk egyben a romániai magyar képzőművészet számára is utat nyitott a nagyközönség felé. Igényes, nagy sikerű kezdeményezés az Utunk évkönyvek eleddig tizennégy éves sorozata, mely évente mintegy csokorba köti a termés legjavát.

Az Utunkéhoz hasonló célszerűség vezérli havi folyóiratunkat, az Igaz Szót. Ám jellege szerint oldalain a nagyobb lélegzetű művek kapnak helyet, íróink hosszabb elbeszélései, folytatásokban közölt regényei vagy színdarabjai. Kritikai rovata

is inkább szintézisre, jelenségek összefüggéseinek megragadására törekszik, valamint arra is, hogy sajátos módon segítse a középiskolai irodalomtanítást. Nagy sikert arattak az olvasók körében az Igaz Szó „súlypontos számai“, amikor is egy téma köré csoportosítja vagy művelődési örökségünk egy-egy nagy alakjának szenteli közleményeit. Emlékezetesek maradnak azok a folyóiratszámok, amelyek a romániai magyar képzőművészet, színház vagy a romániai magyar irodalom valamelyik műfajának számbavételével igyekeztek összképet nyújtani, vagy azok a forrásértékű különszámok, amelyeket Ady, Petőfi, Apáczai Csere János, Bolyai emlékének szentelt. Kezdeményező munkája is jelentős a lapnak: 1976-ban meghirdetett színműpályázata öt jelentős színdarabbal gazdagította irodalmunkat. Az Igaz Szó minden száma egy ívnyi kitekintést is nyújt a kortárs világirodalomra.

Mindkét irodalmi lapunk különös gonddal és a testvéri szolidaritás szellemében biztosítja olvasói számára a kortárs román irodalom legfrissebb termésének megismerését, igényes műfordításaival is szolgálva a román–magyar testvériség ügyét.

A Korunknak – melyet 1940-ben betiltottak – 1957-ben indult meg új folyama. A folyóirat az új körülmények természetszerű számbavételével megőrizte összetett arcélét, vagyis továbbra is olyan társadalomtudományi szemle, mely éppen a társadalom fejlődésének és mozgásainak szemszögéből vizsgálja mind az egzakt, mind a humán tudományok jelenségeit. Árnyaltság és alkotó marxista elemző szellem jellemzi a közleményeket. Kitűnnek a lap szociológiai dolgozatai mint a romániai magyarság társadalmi létének tárgyszerű és szigorúan tudományos szellemben elvégzett fölmérései. Fiatal filozófusnemzedék nevelésének is részese a Korunk, mely színvonalas eszszékben, eredeti fölfogásban szembesíti önmagát a kortárs gondolkodás problémáival. Szervesen ékelődik a lapba a román tudományosság változatos, sokoldalú valósága. Helyet kap a Korunkban a nagyvilág bonyolult problémaköre, a jelenkor nemzetközi körképe, de még irodalomnak, műkritikának is jut hely, annak bizonyítékaként, hogy a folyóirat sikeresen birkózik meg a szintézisteremtés nem könnyű föladatával. Eseményszámba mennek a Korunk évkönyvei is, mint a romániai magyar tudományosság rangos seregszemléi.

Más jellegű másik havi folyóiratunk, a Művelődés. Föladata a közművelődés istápolása, a sokágú műkedvelő mozgalom irányítása és „anyagellátása". Műsoranyagok közlésén túl a lap széles skálán foglalkozik a közművelődés minden válfajával, néprajzi kérdésekkel, a folklór problémáival, a zenei kultúra fejlesztésével, a könyvtárosok szakmai irányításával stb. Igen jelentős abbeli törekvése, hogy a népi hagyományok ápolásával egybeötvözze azokat az új, immár szocialista létvitel által meghatározott művelődési mozzanatokat, amelyek egyben biztosítják azt is, hogy a hagyomány ne poros, muzeális mozzanat legyen a tömegek szellemi életében. Rangosan foglalkozik a lap az irodalmi körök tevékenységével, de gondja van a modern technika révén megszületett művelődési jelenségek kritikai irányítására, mint amilyen a fényképészet, film stb. Ez az átfogó szerkesztői tevékenység gyakorlati hatékonyságán túl egyben szemléletes képet is nyújt arról a valóban népivé váló folyamatról, ahogyan a széles tömegek birtokba veszik a kultúrát, és annak alkotó részeseivé válnak.

Kéthetenként jelenik meg képeslapunk, az Új Élet. Színes, mindenről hírt hozó, eleven szellemben írott képes riportok számolnak be a mindennapjaink eseményeiről, az építő munka, az új mezőgazdasági létforma, az értelmiségi élet újdonságairól. Nincs jelentős mozzanata a szocialista építésnek, nincs jelentős alkotója e széles kibontakozásnak, melyről ne hozzanak hírt a lap riporterei és fényképészei. Az életközelség, a valóságismeret jellemzi a lap változatos közleményeit. Mintha kaleidoszkópot kapna az olvasó: a haza elevenedik meg számról számra a lap oldalain. Vonzó és olvasmányos az Új Élet művészi rovata is: színház, film, képzőművészet, közművelődés kerül így a képi elevenség révén az olvasónak mintegy testközelébe. Érdeme a szerkesztőségnek, hogy az évek folyamán tehetséges fényképésznemzedéket nevelt, mely a riporteri fürgeséget a művészi érzékkel megtetézve szintén külön értéket biztosít a lap képanyagának.

Legfiatalabb lapunk a hetente megjelenő A Hét, mely valóságunk, szellemi életünk publicisztikai fóruma. Minden visszhangra lel hasábjain: a politikai esemény, a hazai valóság egy-egy jellemző tünete, a tudomány, az irodalom, a művészetek, a nevelés legégetőbb és aktuális kérdései, a világpolitika, a korjelenségek számbavétele. Számtalan olvasó fordul levélben

a laphoz, hogy szóvá tegye a közélet vagy a művelődés valamely jelenségét. A levelekből a lap minden héten bő válogatást közöl, s e rovat, mely néha egy egész oldalt is betölt, azért izgalmas olvasmány, mert vitathatatlan jele a tömegek közéleti érdeklődésének, annak a részvételi szenvedélynek, mely társadalmi létmódunkra jellemző. Kiemelendő még a lap publicisztikai színvonala. E műfajnak minden válfaját jó tollú szerzők művelik, legyen szó vezércikkről, glosszáról, riportról, jegyzetről, kommentárról, esszéről vagy műbírálatról. Mindez minden kétséget kizárva bizonyítja a romániai magyar szellemiség elevenségét, sokoldalúságát és vitalitását.

Művelődési kérdésekkel természetesen nemcsak az említett lapok foglalkoznak a romániai magyar sajtóban, hanem gyakorlatilag minden napilapunk. Ezek ilyen irányú működése azonban újabb fejezetet igényelne. Elégedjünk meg annak megállapításával, hogy az anyanyelvű művelődési sajtómunka e nagyarányú és sokoldalú jelenléte önmagában is bizonyítja a Román Kommunista Párt nemzeti politikájának egyenjogúságot biztosító következetességét, e politika lényegét, amit a forradalmi humanizmus jellemez.